

פרקי אבות

דורו לבגים

שיעורים לפרקי אבות מאת
הרב שבתאי סלבטיצקי

הקדמה

מתוך שבח והודיה לה' יתברך הננו מגישים לפניכם את הספר פרקי אבות - דרך לבנים הכולל שיעורים שנמסרו על ידי מורי וחמי הרב שבתי סלביצקי שיח' במהלך שנות תשפ"ב-ג, ואשר זכו לפופולריות רבה בפלטפורמות השונות שבהן הם התפרסמו.

מנהג ישראל ללמוד את פרקי מסכת אבות, מסכת שכולה מידות טובות ויראת שמיים, בשבתות שבין פסח לעצרת, כאשר יש הממשיכים בלימודה לאורך כל שבתות הקיץ (וכמנהג חב"ד). לא בכדי נבחרה דווקא מסכת זו להילמד כהכנה למתן תורה, שכן היא והוראותיה הינן בעלות חשיבות קריטית לעבודת היהודי את בוראו ומהוות הכנה אולטימטיבית לקבלת עול מצוות עלינו, כדלהלן.

כבר נדרשו ראשונים, המאירי ואחריו רבי חיים ויטאל, לשאלה: מדוע לא נימנו המידות הטובות במניין המצוות, אף שלכאורה הן עיקר גדול בעבודת היהודי את בוראו? על פי ביאורם, אין זה נובע מראיית התורה את עבודת המידות כבעלת חשיבות משנית, אלא אדרבה - דווקא בשל היותה תנאי מקדים לקבלת התורה והמסד עליו יושבות תרי"ג המצוות. לדידם, המידות הטובות אינן חלק ממניין המצוות כי הן הבסיס להן!

כך גם מוסבר שמה של המסכת - 'אבות', שעל פניו מזקיק ביאור: אבות של מי? מי הן תולדותיהן של המידות הטובות עליהן מצווה המסכת? ועל פי ביאורם התשובה היא - התורה! היא היא 'בתה' של מסכת אבות. כי לתורה זוכים באמת רק לאחר תיקון והטבת המידות, ומטעם פשוט:

אילולי יתקן האדם תכונות נפשו, מסביר רבי חיים ויטאל בשער הקדושה, ואלמלי ייטיב את מידותיו, לא ימצא די כוח בנפשו לקיים את מצוות קונו ולהשליט רצונו על אברי גופו. ללא הכנה מוקדמת של בירור המידות ותיקונן,

הרי שבהתנגשות בין הוראת התורה להליכה אחר תאוות ליבו, תהיה ידו של הלב על העליונה ורצון ה', חלילה, ינחל תבוסה...

לכן, אפוא, לקבלת התורה קודמת ספירת העומר שבה אנו עמלים על תיקון המידות - שבע שבתות כנגד שבע המידות. ומשום כך גם הוגים בשבתות אלו בפרקי אבות, המבארים אלו מידות יש לקנות ואלו יש להרחיק ולדחות. כי רק על ידי שנטייב ונשפר ביסודיות ובדקדקנות את מכלול המידות, נוכל להתחייב ברצינות על קיום המצוות. ועל דרך קביעת המשנה באבות: "כל שיראת חטאו קודמת לחוכמתו - חוכמתו מתקיימת, וכל שחוכמתו קודמת ליראת חטאו - אין חוכמתו מתקיימת", ללמדך שעוד קודם לקבלת התורה וחוכמתה, על היהודי להצטייד במידת היראה.

האבות ומסכת אבות

בגמרא מסכת יומא נאמר כי "מימיהן של אבותינו לא פרשה ישיבה מהם", ותמיד הם שקדו על התורה ואילפו את תלמידיהם חכמה ובינה.

שואל על כך בעל ה'נתיבות שלום' מסלוני, וכי איזו תורה למדו ולימדו האבות מאות שנים לפני קבלתה? באיזו מסכת עסקו ובאלו סוגיות בדיוק הם התייגעו? ותירוצו עמו: הם עסקו ב"מסכת אבות" (תרתי משמע), כלומר - בעבודת המידות!

נכון, התורה בצורתה הנוכחית טרם ניתנה, אך המלאכה בתיקון הנפש הייתה רבה. בישיבותיהם של האבות לימדו "איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם", ומנגד - מהם הדברים ש"מוציאים את האדם מן העולם". היו להם בזה 'מערכות' שלמות ושפע הדרכות ועצות, שהיו עבורם כר נרחב לעיון ולמידה בישיבותיהם במשך כמה מאות שנים!

הדבר עולה בקנה אחד עם תיאור המשנה (גם כן באבות) את הפרופיל המזוהה עם תלמידי אברהם אבינו, שבו נמנים רק ענייני מידות: "עין טובה, ורוח נמוכה, ונפש שפלה". כי כאמור, בזה עסקו תלמידי אברהם, במידות ישרות.

כל התורה כולה!

יש המבינים את העיסוק בעבודת המידות בכלל ובמסכת אבות בפרט, כדרך להשגת הנהגה נכונה ונאותה בחיים. מבחינתם, השאיפה היא להגיע להתנהלות בריאה בכל עת שבה מתקיימת אינטראקציה ביננו לזולתנו, ולסגל לעצמנו קודים התנהגותיים נכונים. אם נזקק זאת, תפישתם שמה במרכז את ההתנהלות ובצד את המהות. מטרתם היא לטפל בסימפטומים של מידות בלתי מתוקנות, ופחות לשנות את עצם התכונות. מבחינתם, מסכת אבות בעיקרה, היא אוסף של הוראות 'עשה' ו'לא תעשה'.

אלא שגישה זו 'מסתפקת במועט' שלא בצדק, ומבטה על עבודת המידות ומסכת אבות - חלקי בהחלט:

עבודת המידות בראי החסידות, שמה לה למטרה לערוך בנפשו של היהודי שינוי יסודי ופנימי, כזה שמשרש את התכונה הרעה מעיקרה ונוטע בנו מידה טובה וישרה. היעד איננו טיפול מקומי בהנהגה קלוקלת, אלא התחקות אחר היסוד הנפשי שעליו היא יושבת. או אם תרצה אמור: התורה לא רוצה רק שתתנהג כמו 'מענטש', אלא שבאמת תהיה כזה - אדם בעל מידות מתוקנות.

אם תרצו, זוהי כל התורה כולה! זיכוך האדם, בירורו, תיקון מידותיו והטבתן, הם הם סיבת נתינת המצוות לישראל, כמאמר חז"ל: "לא ניתנו המצוות אלא לצרף בהן את הבריות". ובדומה לזה מתבאר מאמר רבי חנניא בן עקשיא הנאמר על פי המנהג לאחר לימוד פרקי המסכת: "רצה הקב"ה לזכות את ישראל", הקב"ה רצה "לזכות" אותנו - להפוך אותנו עצמנו לזכים וטהורים (לא רק את מעשינו), ו"לפיכך הרבה להם תורה ומצוות".

אפשר להמליץ על כך את האמור ביחס לתורת החסידות (והלא מסכת אבות מכונה גם 'מילי דחסידותא') שכל מטרת החסידות היא - "לשנות טבע מידותיו". לא לשנות מעשיו, אלא את "טבע מידותיו" כלומר, את המידות עצמן. והמעשה, הוא כבר ישתנה ממילא...

"לא תעשה לך... תמונה"

כשהרב שבתי סלבטיצקי עשה את צעדיו הראשונים בדרך לחסידות, בעודו

תלמיד ישיבת 'קול תורה' הליטאית בבית וגן, הוא השתתף בהתוועדות עם המשפיע הנודע ר' שלמה חיים קסלמן ז"ל שביקש בדבריו לעורר את הבחורים להוסיף אומץ בעבודת ה'. השירה, הריקודים, האווירה והדיבורים, הכול היה חדש עבורו. משהו שעד אז לא הכיר, דברים שבאותה עת הוא עוד היה מצוי בשלב של גיבוש עמדה לגביהם...

ברגע מסוים, סיפר לימים, פנה אליו ר' שלמה חיים ואמר כדברים הבאים: מהו ההבדל בין חסיד לבין מי שעוד לא טעם מאורה הבהיר של החסידות? לאחרון, המשיך ר' שלמה חיים, יש בראשו 'תמונה' של איך יהודי צריך להתנהג בכל זמן ועת, והוא משתדל להיצמד אליה. בבוקר הוא מחזיק בידו הימנית את רצועת התפילין וכורך על שמאלו, משום שבמוחו - זו 'תמונת היהודי' עם בוקר. כשהוא מתפלל מנחה באמצע יום העסקים, הרי זה משום שכך מבחינתו נראית 'תמונתו' של יהודי ירא שמיים בשעת המנחה. בסוכות הוא מחזיק בידיו לולב ואתרוג, משום שזו 'תמונת היהודי' הרצויה בסוכות וכך הלאה.

אצל החסיד, לעומת זאת, המעשים לא מונחים על ידי 'תמונת', ושאיפתו הפנימית היא לעבוד את ה' מתוך חיבור אישי. הוא מניח תפילין. הוא שופך שיח לפני ה'. הוא נוטל לולב. הדברים, לפחות ברמת הרצון, נובעים אצלו ממקום פנימי. עד כה דברי ר' שלמה חיים אל הרב סלביצקי באותה התוועדות 'בראשיתית', דברים שכפי שהעיד עשו עליו רושם גדול ונחקקו על לוח ליבו.

ברוח דומה הסבירו חסידים מעשה מפורסם עם החסיד ר' שמואל מונקס:

ר' שמואל, מגדולי חסידי רבינו הזקן, שנודע בפיקחותו ובמעשים ש(למראית עין) נדמו כ'מעשי קונדס', כשלמעשה הם טמנו בחובם מסרים חדים שעברו במלוא חריפותם דווקא כך, נתלה פעם על עמוד שניצב בסמוך לבית הרבי. לא היה זה מחזה שבשגרה לראות חסיד בעל שיעור קומה הנתלה על עמוד כאילו היה עלם צעיר המשתובב להנאתו, והחסידים שעברו במקום תהו לפשר מעשיו.

זה פשוט מאוד, אמר להם ר' שמואל: בחזית חנותו של מוכר כלי בית, מונחים להם כלים מכלים שונים. כך גם בחזית חנות נעליים תלויות להן נעליים. נו, אין זה מתבקש שבחזית ביתו של הרבי יהיה תלוי לראווה איזה חסיד...?

שאלו חסידים: מדוע לא הניח ר' שמואל ציור של חסיד בסמוך לבית הרבי, במקום להיתלות שם בעצמו, דבר שהיה מספיק בכדי להעיד על טיב מרכולתה של חצר הרבי? אלא שכפי שאמר ר' שלמה חיים, חסיד איננו 'ציור' או 'תמונה'. חסיד זהו אדם חי שעובד את ה' עם האמת שלו ומכל הלב והנשמה.

כך גם עבודת המידות בה עוסקת מסכת אבות: עבודה זו פנימית היא, הפונה אל בירור הלב והמידות, ואינה מסתכמת רק בשינוי קוסמטי של הפעולות החיצוניות. כי זו לא 'תמונה', זו מהות.

מודעות ורגשות כהורים ותולדות

הספר שלפניכם מאכלס מבחר משיעורי הרב סלבטיצקי על מסכת אבות, מתוך שיעורים רבים שנאמרו על ידו במהלך השנים האחרונות.

אין מדובר בספר פרשני קלאסי, כזה המבאר באופן שיטתי את משמעותן הפשוטה והמילולית של המשניות; גם אין זה ספר המקבץ 'ווארטים' ורעיונות קצרים וקולעים על המסכת ממאורי הדורות. מגמתו ותעודתו של הספר הן הרחבת היריעה והעמקת חקר ביסודות העולים מהמשנה, ובשימת זרקור על הרעיונות משני החיים החבויים בין הוראותיה.

כמה פנים להם לשיעורי הספר. יש מהם העוסקים בביאור המשנה על דרך החסידות, ויש שהמשנה משמשת רק כהזמנה לעיון בנושא העומד בפני עצמו. כך גם יש שיעורים שליבתם ענייני מידות והנהגה ישרה, ויש שנטועים עמוק בעולמות ההגות וההשקפה.

אך אלה כאלה מעצבים את מידותינו ומשפיעים על אורחותינו. כן, גם עניינים שביסודם הם דעות ומחשבה, סוף דבר ישפיעו על תכונות נפשנו והמידות שבליבנו. וכפי שמלמדת דרך חב"ד - המוחין מולידים מידות, ועל כן הם מכונים 'אב ואם' או 'אמות'.

אינספור דוגמאות יש להמחשת העיקרון הנזכר לפיו מודעות מעצבת את רגשותינו ומשפיעה על אופיים, כה רבות הן - עד שאי אפשר לפורטן. כזה הוא למשל סיפורו של שליח חב"ד ממזרח אירופה שנקלע לקשיים כלכליים ואחרים ונפל לדכדוך, ומשפט אחד שראה כביכול ב'מקורות' שינה באחת

את מצב רוחו והכניס בו ביטחון, שמחה וחיות: "במקום לספר לאלוקים כמה צרותיך גדולות - ספר לצרותיך כמה אלוקים גדול". וכשהמשפט הפשוט הזה ניער אותו מהלך רוחו ושינה את מודעותו, אוטומטית נעלמו להם רגשות הייאוש והדכדוך. כאמור, שכל ורגש, מוחין ומידות - הם כהורים ותולדות.

אין זה מקרי שאת הפרקים בהם פורש הרמב"ם את משנתו ההלכתית לגבי המידות הנכונות, הוא מכנה בשם 'הלכות דעות' וקובע אותם בספר 'המדע'. אף במסכת אבות ניתן למצוא רמז כלשהו להשקה שבין שכל ורגשות, מוחין ומידות, במאמר המשנה הנראה על פניו כמעט אוקסימורון: "ארבע מידות בדעות..."

הנה כי כן, מסתבר שהחלוקה בין עולם השכל ועולם המידות, היא הרבה פחות מוחלטת משנדמה...

.

על מנת להגיע לתוצאה שלמה, לא חסכנו מאמץ וכסף ודאגנו הן בפן התוכני - שהשיעורים ייערכו ויוגשו בשפה ברורה ונעימה, והן בפן החזותי - שהעיצוב יהיה נאה ומאיר עיניים.

ברצוני להודות לווים וחארי וואן דער הוק שיחיו על תמיכתם הכספית למימוש ספר זה ועל סיועם בהפצת השיעורים לאורך השנה, יהי רצון שיתברכו מאת ה' יתברך בבריאות ובהצלחה.

הם מקדישים את הספר הזה לע"נ הרב החסיד יעקב אליעזר פרידריך ע"ה, שהיה האדם החשוב ביותר בחייהם.

ברצוני להודות לידידי היקר, הנגיד החסידי הרב שניאור מינסקי שיחי', שנטל על עצמו להיות שותף בעלויות של כתיבת השיעורים והפצתם בכל שבוע בכל רחבי תבל. זכות הרבים תעמוד לו. וכן לרב יעקב יהודה שוורץ שיחי', שליח הרבי בשכונת 'חפציבה' שבבית שמש, השולח את השיעורים מדי שבוע בתפוצה רחבה ועמל רבות על הפצתם.

תודתי העיקרית לידידי היקר, איש רב פעלים עוסק בצרכי ציבור באמונה ובמסירות ללא ליאות, הרב משה שילת שיחי', שנטל על עצמו את הוצאת ספר זה לאור והפצתו על ידי ספריית 'מעיינותיך'.

תודה גדולה לגיסי היקר וברוך הכישרונות, המשלב בכתיבתו עומק עם רגש, בהירות ומליצה טובה, הרב גרשון רודרמן שיחי', שעמל יחד איתי בכתיבת ועריכת הספר והוציא תחת ידיו דבר מתוקן. 'ברך הקב"ה אותו ואת נוות ביתו ויו"ח שיחי' בכל טוב בגשמיות וברוחניות.

הנני לברך את מו"ח הרב שבתי סלבטיצקי שיחי' יחד עם נו"ב תחי' שזכו להיות שלוחים של הרבי לאנטוורפן, שיזכו להמשיך את עבודת השליחות והפצת מעיינות החסידות מתוך בריאות ושמחה, וירווי רוב נחת מכל יוצאי חלציהם.

כן ברצוני להודות להוריי היקרים שליט"א אשר חנכוני בדרך התורה והמצווה במסירות עד בלי די, ומהווים עד עתה מקור השראה עבורי להמשיך ולהפיץ תורה וחסידות.

הנני תפילה שאזכה ביחד עם נו"ב תחי' אשר לה חלק וזכות בהוצאת הספר לאור, לנחת יהודית חסידית מכל יו"ח, והלוואי יהא זה ה'מכה בפטיש' להביא את הגאולה האמיתית והשלמה על ידי משיח צדקנו, תכף ומיד ממש.

.

וזאת למודעי: הדברים המובאים בספר מבוססים על שיעורים שנאמרו על פה, ומובאים כאן לאחר עריכה ועל כן האחריות לתוכנם היא על העורכים בלבד.

ויהי רצון שבזכות עסקנו בבירור המידות וזיכוכן, נזכה לראות בהתגשמות נבואת יחזקאל: "ונתתי לכם לב חדש ורוח חדשה" בגאולה האמיתית והשלמה.

הרב מנחם מענדל טברדוביץ'

אנטוורפן, בלגיה
חודש ניסן תשפ"ד

תוכן העניינים

17	פרק א משנה א "נעשה ונשמע" – ציות עיוור או רגש חם? .....
32	פרק א משנה ב התפילה – קווים לדמותה .....
43	פרק א משנה ו מבט אחר על חולשותינו ואתגרינו .....
54	פרק א משנה יב שלום בר קיימא .....
66	פרק א משנה יד "אם אין אני לי – מי לי?" .....
79	פרק ב משנה א במקום 'להתמודד' – להתרומם! .....
92	פרק ב משנה ב על עבודה ופרנסה מפרספקטיבה שונה .....
105	פרק ב משנה ד ארבע שיטות ודרך אחת! .....
118	פרק ב משנה ט הדרך ל'מימוש עצמי' .....
128	פרק ב משנה י כך ניפטר מהקנאה ונסגל לעצמנו 'עין טובה' .....
144	פרק ג משנה ב לאהוב זה קל. לכבד – זה כבר סיפור אחר .....
157	פרק ג משנה ד ריקנות – קווים לדמותה .....

	פרק ג משנה יב
167	"ואהבת לרעך כמוך" – ציווי מעשי או יעד דמיוני? .....
	פרק ג משנה יג
179	לזהותן של התורה, העושר, הפרישות והחכמה .....
	פרק ג משנה טו
193	אם תרצו – אין זו אגדה.....
	פרק ד משנה א
205	על חכמה, גבורה, עשירות ומכובדות – משתי נקודות מבט .....
	פרק ד משנה ב
217	סיפור של אחדות ה' וגלגול נשמות.....
	פרק ד משנה ג
235	"אין לך אדם שאין לו שעה" .....
	פרק ד משנה יז
246	יהודים ואמנות הפיסול .....
	פרק ד משנה כ
260	בשביל לראות באמת – צריך לעצום עיניים.....
	פרק ה
271	זה לא מספרים – זו מהות! .....
	פרק ה משנה ג
284	ההיגיון והרעיון שמאחורי הניסיון .....
	פרק ה משנה ג
298	קשה? כך תוכל לצלוח ואפילו לצמוח! .....
	פרק ה משניות ו, יז
308	יש לי חלום! .....
	פרק ה משנה יג
321	צדקה – זה בגנים שלנו! .....
	פרק ו משנה ב
335	בן חורין אמיתי.....

	פרק ו משנה ג
344	אלוקים נמצא בפרטים 'הקטנים'.....
	פרק ו משנה ו
359	לשנות הכול מן ה'סוד' .....
	פרק ו משנה ו
373	מצפון ורגש אשמה – רק כשלצידם אמונה! .....
	פרק ו משנה ח
384	החינוך מעל הכול! .....

פרק א משנה א

שֶׁהָ קִיבַל תּוֹרָה מִסִּינֵי וּמִסְרָה
 לַיהוֹשֻׁעַ, וַיהוֹשֻׁעַ לְזִקְנִים, וְזִקְנִים
 לְנָבִיאִים, וְנָבִיאִים מִסְרוּהָ לְאַנְשֵׁי
 כְּנֶסֶת הַגְּדוּלָּה.

"נעשה ונשמע" – ציות עיוור או רגש חם?

מסכת אבות נפתחת במשנה המפורסמת המציגה את סדר העברת המסורה החל ממושה רבנו והלאה ואומרת: "משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע, ויהושע לזקנים, וזקנים לנביאים, ונביאים מסרוה לאנשי כנסת הגדולה..."

המסכת, כידוע, מכונה בפי חז"ל 'מילי דחסידותא' (שבתרגום חופשי־משהו זה: "דרכי הנהגת החסיד"), ושמה לה למטרה ללמדנו איזוהי הדרך הישרה וההנהגה הנכונה בין אדם לחברו. מיקודה העיקרי, אפוא, בעבודת המידות. משכך, טבעי ומתבקש לכאורה, שהמשנה הפותחת את המסכת תהיה כזו שמהווה מעין 'מוטו' למסכת כולה, ותציג את חשיבות תיקון מידותינו או תאדיר את חשיבותה של התנהלות נכונה ואוהבת של איש כלפי רעהו. אך לא; משום מה נבחרה דווקא משנה הפורשת בפנינו את ההשתלשלות ההיסטורית

של העברת התורה מדור לדור לשמש מבוא ופתיח למסכת כולה, והדבר טעון הסברה. מסתבר לומר כי גם במשנה זו יש הוראה בתחום עבודת המידות, אך מהי?

ועתה לגופם של דברים: מה זה "משה קיבל תורה מסיני"? את התורה הלוא קיבל משה מהקב"ה, לא מההר! ואם חשוב מסיבה כלשהי לציין מיקום ולספר היכן הוא קיבל, ראוי היה שייכתב: משה קיבל תורה "בסיני" - לא "מסיני". דיוק נוסף הוא המעבר שיש במשנה מסביל לפעיל: תחילה המשנה מדברת על שמושה "קיבל תורה" (סביל), ואז היא עוברת לציין את המוסר - "ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים" (פעיל). ויש לשאול, מדוע המשנה 'מזגגת' ולא שומרת על עקביות בהצגת העברת המסורת; הרי יכולה הייתה המשנה להשתמש רק במושג המסירה (- "הקב"ה מסר תורה למשה, ומשה ליהושע ויהושע לזקנים"), או רק במושג הקבלה (- "משה קיבל תורה מסיני, ויהושע קיבלה ממנו, וזקנים מיהושע"). ומדוע מצאה המשנה לנכון להשתמש בטרמינולוגיה הממזגת שני מושגים שונים ועוברת מהמקבל למוסר?

ולסיום רצף השאלות הנה אחת נוספת: המשנה מפרטת את השתלשלות מסירת התורה בקווים כלליים ביותר, עוצרת ב"אנשי כנסת הגדולה" ומציינת רק ארבעה שלבים לאחר קבלת משה את התורה בסיני, שלא כרמב"ם, לדוגמה, שבהקדמתו ל'משנה תורה' הוא מציג את ההשתלשלות בפרוטרוט. רק בכדי לסבר את האוזן, נציין כי הרמב"ם מתאר 35 דורות שונים של מסירת תורה מרב לתלמידו, ממשה עד לרבי יהודה הנשיא - מחבר המשנה! ברור, אם כן, שיש למשנה סיבה טובה לכך שהיא הסתפקה בציון ארבע מסירות בלבד משה והלאה, אך מהי?

"נעוץ תחילתן בסופן"

כרקע והקדמה להבנת המשנה, ננסה לתת סימנים ב'מידת המלכות', השביעית והאחרונה במידותינו (וזו הנועלת את עשרת כוחותינו) ולבארה:

מלך ומלוכה הם שם נרדף לשלטון והנהגה, שהם הינם תוצאה של כוח ועוצמה (פיזית, מוסרית וכן הלאה). המלך מולך על הכול ומנהל את סדרי החיים בשטח מלכותו כרצונו. כיוון שכך, עולה מאליה השאלה - כיצד דווקא

מידת המלכות, זו שלכאורה מנהיגה את כל המידות כמלך ומושל עליון, נמנית כאחרונה שבהן! האם לא מגיעה לה בדין הבכורה?

בחסידות מובא כפתרון שאלה זו הכלל ולפיו - "נעוץ תחילתן בסופן וסופן בתחילתן", לאמור: דווקא מי ששורשו הוא העליון ביותר, הוא המסוגל לרדת למטה. כלומר, אין לראות במיקומה של מידת המלכות לאחר כל המידות פחיתות כבוד ונחיתות. אדרבה, יש בכך ללמד על שורשה הגבוה, אשר דווקא בגינו היא זו הנמצאת בסוף וחותם המידות.

ולאחר שהצטיידנו בכלל שיעזור לנו להבין כיצד המלכות היא מחד האחרונה במידותינו וכד בכד - הנעלה מכולן, הבה נפרק אותו, נבארו ונסביר את משמעות הדבר בפרקטיקה.

קבלן הביצוע

בעוד שההגדרה המילונית ל'מלכות' קשורה בשלטון, שררה, עליונות והנהגה, בחסידות מוצגת המלכות במקומות שונים כמייצגת את כוח המעשה. כשכוח המעשה איננו דומיננטי, אנשים יכולים להיות מלאים ברגשות של חסד, חמלה ואהבה, אך אלה לא מובילים אותם לפסים מעשיים וכל הרגשות הנאצלים האלה לא זוכים לביטוי מעשי (ומה הפלא שהם מלאים ברגש של חסד כאשר הם אף פעם לא מוציאים אותו החוצה ונותנים לו פורקן)... הם אולי אנשים טובים, אבל אינם 'אנשי מעשה'.

מי שאמונה על הורדת הרגש למישור המעשי היא המלכות. לא משנה אם יש בך חסד, או שיש בליבך רגש של גבורה, תפארת, נצח, הוד או יסוד, המלכות היא שתוריד אותם למעשה ותיצוק להם משמעות ממשית. בזכותה לא יהיו לך רק רגשות, אלא גם 'קבלות'...

כך גם מתבאר הנאמר בהקדמה ל'תיקוני זוהר' ש"מלכות - פה". כשם שהדיבור (היוצא מן הפה) הוא רק אוויר המייצר קול, אלא שבאמצעותו האדם מגלה לעולם את מחשבותיו וצפונות ליבו - כך גם המלכות איננה דבר כשלעצמה, אבל היא מגלה את המידות כולן. בזכותה ניתן לראות ביטוי ממשי לרגשותינו ולראותם במעשה ידינו. ה'טייטל' של המלכות הוא 'קבלן ביצוע'.

זהו עומק הכתוב בזוהר שהמלכות "לית לה מגרמה כלום" (- אין לה מעצמה דבר). הג'זב שלה, כאמור, הוא לקחת את המידות הקיימות ופועלות בתוכנו, לצקת להן תוכן ממשי ולהעבירן לשלב הביצוע. אז נכון, "אין לה מעצמה כלום" והיא כולה נשענת על הרגשות שכבר קיימים בנו (מבלי להוסיף כל רגש משלה) ומשום כך היא באה אחרונה, אך בלעדיה אין דבר!

אגב, מקבילתה של המלכות ב'לעומת זה' - היא קליפת עמלק. כאשר 'עמלק' מזהה אצלינו איזשהו רגש שלילי לא ממומש, הוא דוחף אותנו להביאו לידי גמר וביצוע. הוא מדרבן אותנו לתת ביטוי מעשי למשיכותינו השליליות, ולא להשאירן רק כנטיות ותאוות.

כמה נפלאה היא ארץ ישראל!

הבדיחה מספרת על יהודי דתי ואוהב ארץ ישראל מושבע, שהגיע מארצות הברית לביקור בארץ. באחד מימי ביקורו בארץ שהיה יום בהיר ונאה במיוחד, הלך התייר באחד מרחובותיה של 'ג'רוזלם' והבחין בעץ תפוחים בעל פירות עסיסיים ויפים למראה שענפיו נמשכו ויצאו מחצר בית פרטי אל תוך הרחוב. מבלי לחשוב פעמיים הוא נטל ממנו פרי, בירך עליו ונגס ממנו מלוא הפה.

"זה גזל", אמר לו בפנים חמורות סבר בחור צעיר שהבחין במעשהו. "מה פתאום גזל", דחה התייר הדתי את ההאשמה; "הענפים האלה נמצאים ברחוב! אותי לימדו שקוראים לזה 'הפקר'" אמר במבטא אמריקני כבד. אלא שהבחור שהתגלה כלמדן לא מיהר לוותר והחל מצטט את דברי הפוסקים, ראשונים ואחרונים, והוכיח שמדובר ב"גזל גמור!".

תוך כדי שהבחור 'שוטף' אותו ומוכיחו אל פניו, התיישב התייר האמריקני על ספסל, נגס שוב בתפוח שבידו ואמר בהתפעמות ושביעות רצון: "אה, כמה נפלאה היא ארץ ישראל! מזג האוויר נהדר, פירותיה מתוקים מדבש, וכשאוכלים אותם, על הדרך גם שומעים שיעור תורה..."

ככה נראים הדברים כשחסרה המלכות. בהיעדרה, ניתן לאכול פירות גזולים ותוך כדי גם ליהנות משיעור תורה בדבר חומרת עוון הגזל. כי ללא המלכות - הידיעה אינה מחייבת והרגש איננו בא לידי ביטוי.